



บทที่ 1

บทนำ

อุตสาหกรรมการปิโตรเลียมเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่อันดับหนึ่งของโลก น้ำมันมีผลกระทบต่อธุรกิจและเศรษฐกิจของเกือบทุกประเทศ กลุ่มประเทศโอเปคซึ่งเป็นประเทศส่งออกน้ำมันรายใหญ่ของโลก ใช้น้ำมันเป็นเครื่องมือในการต่อรองทางการ เมื่อมีการขึ้นราคาน้ำมัน ตลอดจนลดการผลิตเรื่อยมา ทำให้ประเทศผู้ใช้น้ำมันต้องประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจมากมาย โดยเฉพาะสำหรับประเทศไทยแล้วมีความต้องการใช้น้ำมันเป็นพลังงานเชื้อเพลิงถึงร้อยละ 75 ของพลังงานทั้งหมด ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยยังคงใช้น้ำมันดิบและน้ำมันสำเร็จรูปเข้ามาบริโภคภายในประเทศเกือบ 100 % เมื่อน้ำมันมีราคาสูงขึ้น ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงินมากขึ้นเท่านั้น ตัวอย่างเช่น ใน พ.ศ. 2523 ไทยนำน้ำมันดิบและน้ำมันสำเร็จรูปเข้ามา 13,753 ล้านลิตร มีมูลค่า 57,470 ล้านบาท แต่ใน พ.ศ. 2524 ไทยนำเข้าเพียง 13,139 ล้านลิตร แอมูลค่านำเข้ากลับสูงขึ้นเป็น 66,424 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นประมาณ 15.6 %

รัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้เร่งรื้อใหม่การสำรวจและพัฒนาทรัพยากรก้นบึ้งงานขึ้นใช้ในในประเทศเองตั้งแต่ พ.ศ. 2514 จนได้มีการค้นพบก๊าซธรรมชาติขึ้นมามากมาย ทั้งนี้ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องจัดตั้งหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านนี้โดยตรง ซึ่งสามารถรับผิดชอบได้ทั้งเรื่องการจัดหาน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคในประเทศได้ การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยจึงได้ถูกก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2521

ดังนั้นการศึกษาดังลักษณะการจัดการตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นกิจการสาธารณูปโภคที่มีความสำคัญมากต่อระบบเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศไทย ย่อมจะต้องเป็นประโยชน์ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงจุดดีและจุดเสียของ

การจัดการของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางแก้ไขให้การจัดการ และการบริหารงานมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนทั้งประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาลักษณะการจัดการของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ในกระบวนการวางแผน การจัดสายงาน การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยความสะดวก และการควบคุม
3. เพื่อศึกษาปัญหาทางการจัดการของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ตลอดจนเสนอข้อเสนอนะต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือไป

ขอบเขตของปัญหา

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ เขียนขึ้นเพื่อศึกษารณีเฉพาะด้านการจัดการของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยเท่านั้น ดังนั้น ปัญหาที่เกี่ยวข้องทั้งหมดจึงเป็นปัญหาด้านการจัดการ ส่วนข้อมูลบางอย่างที่ศึกษาเพิ่มเติมนั้น เป็นการนำมาประกอบเพื่อให้ผู้สนใจจะสามารถเข้าใจเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ได้มากขึ้น ตลอดจนให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์มากที่สุด เท่าที่จะทำได้

ทฤษฎีที่นำมาใช้

กระบวนการจัดการนั้นสามารถจำแนกองค์ประกอบต่าง ๆ ได้หลายวิธี¹ ทั้งนี้ในแต่ละยุคแต่ละสมัยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในเนื้อหาของกระบวนการในการจัดการ แต่หลักการสำคัญมิได้เปลี่ยนแปลง ดังนั้น ในการศึกษาการจัดการของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จะใช้กระบวนการในการจัดการตามหน้าที่เป็นหลักในการพิจารณา

¹ ชงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหาร, (กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2519) หน้า 61-62.

กระบวนการจัดการจำแนกตามหน้าที่นี้ นายแสโรว กิ. คุณทวี
 เป็นคนคิดริเริ่มขึ้นโดยได้แบ่งลักษณะการจัดการออกเป็น 5 หัวข้อคือ

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดองค์การ (Organizing)
3. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing)
4. การอำนวยการ (Directing)
5. การควบคุม (Controlling)

1. การวางแผน หมายถึง การกำหนดวิธิต่างที่จะปฏิบัติไว้ล่วงหน้า ซึ่งจะทำ
 ให้เกิดผลสำเร็จตามความต้องการ
2. การจัดองค์การ หมายถึง ภาระหน้าที่ในการกำหนด จัดเตรียม และ
 จัดความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สามารถบรรลุผลสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ของ
 องค์การที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. การจัดคนเข้าทำงาน หมายถึง หน้าที่ในการจัดคนเข้าทำงานอันได้แก่
 การคัดเลือก การบรรจุคนเข้าทำงาน การชำระรักษาคงงานที่มีประสิทธิภาพในตำแหน่ง
 ต่าง ๆ ภายในองค์การ
4. การอำนวยการ หมายถึง ความพยายามที่จะให้การกระทำต่าง ๆ ของ
 ทุกฝ่ายในองค์การ เป็นไปในทางที่จะส่งเสริมให้เกิดผลสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ
5. การควบคุม หมายถึง การบังคับบัญชา หรือการกำกับให้การทำงานต่าง ๆ
 เป็นไปตามแผน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วีรนาถ มานะดิจ, รองศาสตราจารย์ พรรณี ประเสริฐวงศ์,
การจัดองค์การและการบริหาร, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523) หน้า 4.

สมมุติฐาน

1. ในการวางแผนนั้น การปีโตร เลียมแห่งประเทศไทย จักให้พนักงานทุกระดับมีส่วนร่วมในการ เสนอความคิดเห็นทุกชั้นตอน
2. การบริหารงานมีการกระจายอำนาจไปตามลำดับชั้น ตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ
3. การปีโตร เลียมแห่งประเทศไทย จักให้มีระบบรายงานย้อนกลับ เพื่อใช้ในการควบคุมให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

กระบวนการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์นี้ ได้มาจาก 2 แหล่งใหญ่ด้วยกันคือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้มาจากการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพนักงานทุกระดับชั้นของการปีโตร เลียมแห่งประเทศไทย โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสเตรติไฟด์แรนด้อมแซมปลิง (Stratified Random Sampling) จำนวนตัวอย่างได้จากการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนพนักงานแต่ละตำแหน่งของพนักงานทุกระดับชั้นและทุกหน่วยงานโดยเฉลี่ยกันไป

2. ข้อมูลทุติยภูมิ การเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนนี้ ได้จากการค้นคว้าเอกสาร หนังสือ วารสาร จดหมายเหตุ หนังสือพิมพ์ ตลอดจนวิทยานิพนธ์ต่าง ๆ ที่เคยมีผู้รวบรวมไว้แล้ว โดยคัดเลือกเฉพาะที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหัวข้อวิทยานิพนธ์แหล่งต่าง ๆ ของข้อมูลที่ใช้ในการรวบรวมคือ

- 2.1 ศูนย์เอกสาร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2.2 สถาบันวิทยบริการ ห้องสมุดมหิดลวิทยาลัย และห้องสมุดคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2.3 ศูนย์ประชาสัมพันธ์ การปีโตร เลียมแห่งประเทศไทย
- 2.4 วารสาร หนังสือ เอกสารเผยแพร่จากแหล่งต่าง ๆ ทั่วไป

ขั้นตอนในการทำวิทยานิพนธ์ มีดังนี้คือ

1. ศึกษาข้อมูล ใช้ระยะเวลา 2 เดือน
2. สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง ใช้ระยะเวลา 3 เดือน
3. รวบรวมข้อมูลและประมวลผล ใช้ระยะเวลา $2\frac{1}{2}$ เดือน
4. วิเคราะห์และสรุปผล ใช้ระยะเวลา 2 เดือน
5. จัดพิมพ์ ใช้ระยะเวลา 2 เดือน

แนวทางในการจัดทำวิทยานิพนธ์

การศึกษาการจัดการของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 5 บทด้วยกันคือ

บทที่ 1 บทนำ เป็นบทที่กล่าวถึงความสำคัญของปัญหาและความสำคัญของการศึกษาในหัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมทั้งวิธีการในการดำเนินการวิจัยทั้งหมด

บทที่ 2 เป็นบทที่แสดงถึงประวัติความเป็นมาของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย เริ่มตั้งแต่ปัญหาในการประกอบธุรกิจปิโตรเลียมไปจนถึงการจัดตั้ง จากนั้นจะกล่าวถึงการดำเนินงานที่ผ่านมาของปตท.ทั้งหมด ทั้งทางด้านการจัดหาน้ำมันดิบ การกลั่นน้ำมัน การจำหน่ายน้ำมันสำรองไปตลอดจนถึงการพัฒนาก๊าซธรรมชาติที่ปตท. รับผิดชอบอยู่ และในท้ายบทจะเป็นการกล่าวถึงโครงการในอนาคตที่ปตท. จะทำทั้งในค่าน้ำมันและกิจการด้านก๊าซธรรมชาติ

บทที่ 3 เนื้อหาสาระของบทนี้ จะเขียนถึงลักษณะการจัดการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปตท. ทั้งทางด้านการวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยความสะดวกและการควบคุม

บทที่ 4 เป็นบทที่กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการจัดการของการปิโตรเลียมในทางปฏิบัติ ซึ่งได้จากการสรุปความคิดเห็นของพนักงานในแบบสอบถามที่ได้จัดทำไปจำนวน

2,000 ชุก ซึ่งใกล้เคียงกับจำนวนพนักงานที่มีอยู่ ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2525 มีจำนวนพนักงานทั้งสิ้น 2,576 คน และได้รับตอบกลับมาจำนวนทั้งสิ้น 758 ชุก

บทที่ 5 เป็นการกล่าวสรุปและเสนอแนะต่าง ๆ ในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติ ต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปศท.

ความหมายของคำที่ใช้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ปีโตรเลียม หมายความว่า สิ่งซึ่งเกิดจากการสลายตัวของอินทรีย์สารจำพวกสัตว์และพืช ซึ่งทับถมอยู่ในใต้ดินเป็นเวลาหลายล้านปี ประกอบไปด้วย น้ำมันดิบ ก๊าซธรรมชาติ และก๊าซธรรมชาติเหลว

ธุรกิจปีโตรเลียม หมายความว่า การสำรวจ พัฒนา ผลิต จัดหา กักเก็บ สะสม สำรอง เก็บรักษา นำเข้า ส่งออก ขนส่ง ซื้อ ขาย และจำหน่ายปีโตรเลียม ตลอดจนประกอบอุตสาหกรรมเคมีปีโตรเลียม

บาร์เรล หมายความว่า เป็นหน่วยวัดปริมาตรของเหลวในประเทศสหรัฐอเมริกา สำหรับน้ำมัน 1 บาร์เรล เท่ากับ 158.89 ลิตร


สเตรติไฟด์แรนดอมแซมปลิง (Stratified Random Sampling) หมายถึง การเลือกตัวอย่างโดยแบ่งประชากรที่ศึกษาออกเป็นกลุ่ม ๆ โดยข้อมูลในแต่ละกลุ่มจะต้องมีลักษณะคล้ายกัน และมีความแตกต่างทางด้านลักษณะระหว่างกลุ่ม

เด็คเวทตัน (Dead Weight Ton) หมายความว่า ความสามารถในการบรรทุกสินค้าหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าระวางบรรทุก มีหน่วยเป็นตัน

แผนที่รูปลอย หมายความว่า แผนที่ที่กินที่เป็นแปลง ๆ แยกออกมาแต่ละแปลง ไม่ติดต่อกัน

งานตรวจริบส่งก๊าซ หมายความว่า งานที่ใช้ติดตั้งเมื่อเป็นอุปกรณ์ในการรับส่งก๊าซ จากแหล่งผลิตไปถึงที่ต่าง ๆ เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยเครื่องวัดความดัน ปริมาณ อุณหภูมิ ระบบวาว เครื่องส่งกระแส

ไฮโดรแครกกิง หมายความว่า กรรมวิธีในการกลั่นน้ำมันโดยใช้ไฮโดรเจนเป็นตัวการช่วยเร่งปฏิกิริยาร่วมไปกับการใช้ความกดดัน ซึ่งจะทำให้มีน้ำมันที่มีโมเลกุลขนาดใหญ่ เกิดการแตกตัวได้น้ำมันที่มีขนาดโมเลกุลเล็กลง



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย